#kuutoskaupungit

Suomen kuuden suurimman kaupungin - Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku- lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle asiakirjasta:

EU/852/2025-VNK-8 Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Eduskunnan suuri valiokunta on pyytänyt kuutoskaupunkien edustajaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa liittyen E-kirjeeseen 2028–2034 EU:n monivuotisesta rahoituskehysehdotuksesta (EDK-2025-AK-37206).

Kuutoskaupungit kiittävät mahdollisuudesta osallistua kuulemiseen ja keskittyvät lausunnossaan kaupunkien kannalta keskeisimpiin kokonaisuuksiin, jotka koskevat erityisesti komission esityksen 1. ja 2. otsaketta.

Kuusi suurinta kaupunkia painottaa lausunnossaan seuraavia näkökulmia:

Maakohtaiset suunnitelmat
Kansallisiin ja alueellisiin kumppanuussuunnitelmiin tulee sisällyttää kaupunkiosio, joka valmistellaan tiiviissä kumppanuudessa kaupunkien kanssa. Rahoitus kestävään kaupunkikehitykseen on säilytettävä vähintään nykyisellä tasolla (8 % rakennerahastovaroista, n. €90 milj. Suomessa). Rahoituksen ohjaamisen tueksi ehdotamme kaupunkien ja valtion yhteistä kilpailukyky- ja kasvusopimusmallia, joka yhdistää EU:n kilpailukyky-, ilmasto- ja kaupunkipolitiikan tavoitteet keskeisiin maakohtaisten suunnitelmien indikaattoreihin. Suomessa tulisi olla pysyvä rakenne valtion ja kaupunkien vuoropuheluun EU-asioissa.

Kilpailukykyrahasto
Kaupungit tulee tunnistaa kilpailukykyrahaston ja TKI-puiteohjelman keskeisinä toimijoina. Kaupunkien rooli tulee ulottaa kokeiluympäristöistä myös rahaston ohjausrakenteisiin ja painopisteiden määrittelyyn, jotta varmistetaan synergia kilpailukykypolitiikan sekä alue- ja kaupunkipolitiikan välillä. EU-missioita tulee jatkaa ja laajentaa ratkomaan myös muita kaupunkien keskeisiä haasteita, kuten eriarvoisuutta ja segregaatiota.

Verkkojen Eurooppa
Isojen kaupunkien saavutettavuus sekä toimivat kansalliset ja rajat ylittävät liikenneyhteydet vahvistavat kilpailukykyä, resilienssiä, ja kokonaisturvallisuutta
Suomen on myötävaikutettava siihen, että EU-rahoitusta on jatkossa mahdollista saada myös strategisesti merkittäviin TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansallisiin liikennehankkeisiin sekä TEN-T-kaupunkisolmuihin rajan ylittävien hankkeiden rinnalla.

#kuutoskaupungit

Kuutoskaupunkien lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle:

Tausta

Kilpailukyky, puhdas siirtymä ja sosiaalinen kestävyys rakennetaan yhteistyössä kaupunkien kanssa.

Komission esitys sisältää merkittäviä rakenteellisia, hallinnollisia ja painopisteisiin liittyviä muutoksia nykyiseen käynnissä olevan ohjelmakauden 2021–2027 sisältöön verrattuna. Suurin osa esitetyistä rakenteellisista ja toimeenpanoon liittyvistä ehdotuksista (joustavuus, tulosperusteisuus, hallinnon yksinkertaistaminen ja oikeusvaltioperiaate) ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Kuutoskaupungit näkevät, että EU-rahoituksen kohdentaminen nykyistä vahvemmin uusiin poliittisiin prioriteetteihin (kilpailukyky, turvallisuus, puhdas siirtymä) on kannatettavaa. Kansallisen valmistelun tavoitteena tulee olla Suomen pitkän aikavälin kilpailukyvyn vahvistaminen.

Kuutoskaupungit tukevat Suomen näkemystä siitä, että rahoituskehyksellä tulee jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti. Rahoituskehysehdotukseen sisältyvä yleinen 35 % ilmasto- ja ympäristötavoite on kuutoskaupunkien kannalta tervetullut. Kaupunkien ilmasto- ja ympäristötyöllä on suuri merkitys Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä.

Euroopan kilpailukyky ja kasvu syntyvät kaupunkialueilla, joissa tuotetaan suurin osa innovaatioista, investoinneista ja työpaikoista. Suomessa kolmannes koko maan väestöstä ja yli puolet kaikista työpaikoista sijaitsee kuuden suurimman kaupungin alueella. Myös valtaosa Suomen BKT:sta syntyy kuudessa suurimmassa kaupungissa. Kaupungit toimivat aktiivisina osapuolina kumppanuuksissa, joissa yritykset, tutkimuslaitokset ja julkiset toimijat rakentavat uusia ratkaisuja. Suomen isojen kaupunkien ja niiden innovaatioekosysteemien merkitys on keskeinen kilpaillun EU-rahoituksen saannossa. **Kaupungit toteuttavat EU:n tavoitteita käytännössä ja paikkalähtöisesti – vihreästä ja digitaalisesta siirtymästä kilpailukyvyn vahvistamiseen, sosiaaliseen osallisuuteen ja eriarvoisuuden ehkäisemiseen.** Kuntaliiton selvityksestä (2024) käy ilmi, että kuntien päätöksistä keskimäärin 45 % on peräisin EU-säädöksistä. Kaupunkiympäristöön liittyvissä asioissa luku on jopa yli 75 %.

Onkin valitettavaa, että Suomen kannassa kaupunkeja ei mainita kertaakaan.

Otsake 1:
Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Yleistä

Komission ehdotus rahoituksen allokoinnista kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien (NRP-suunnitelmat) kautta on merkittävä hallinnollinen uudistus. Komission ehdotus ei määrittele, miten alueet ja kaupungit osallistetaan NRP-suunnitelmien suunnitteluun ja toimeenpanoon kansallisella tasolla. Kuutoskaupungit pitävät välttämättömänä, että koheesiopolitiikan

perusperiaatteet (monitasoinen hallintomalli, kumppanuus ja subsidiariteettiperiaate) huomioidaan uudella ohjelmakaudella. Paikallis- ja aluelähtöisyyden tulee olla keskeinen osa kansallisessa NRP-suunnitelmassa. **Kaupungit tulee ottaa mukaan NRP-suunnitelmien valmisteluun.**

Komission ja Suomen tavoitteena on nykyistä joustavampi rahoituskehys, laajemmat strategiset kokonaisuudet, synergioiden luominen sekä hallinnon yksinkertaistaminen. Kuutoskaupungit tukevat näitä pyrkimyksiä **ja ehdottavat osaratkaisuksi NRP-suunnitelmiin sisällytettävää kaupunkiosiota**, joka tulee valmistella tiiviissä yhteistyössä kaupunkien kanssa.

Suomessa kaupunkiosio voitaisiin toteuttaa **valtion ja kaupunkien yhteisillä kilpailukyky- ja kasvusopimuksilla**. Ne perustuisivat kunnianhimoiseen yhteiseen visioon ja tavoitteisiin, jotka ohjaisivat investointeja. Kilpailukyky- ja kasvusopimusten kautta rahoitusta voitaisiin suunnata joustavasti kaupunkien käyttöön isoihin, vaikuttaviin hankkeisiin välttäen rahoituksen pirstaloitumista pieniin hankehakuihin. Niiden avulla voitaisiin tukea kilpailukykyä edistäviä hankkeita, kuten innovaatioklustereiden syntymistä kriittisten teknologioiden ympärille tai osaamiskeskuksia, mutta myös ilmastotavoitteiden, puhtaan siirtymän ja sosiaalisen osallisuuden edistämistä NRP-asetuksen 3. artiklan tavoitteiden mukaisesti.

Sopimuspohjaisella kehittämisellä varmistetaan EU- ja kansallisten varojen strateginen, pitkäjänteinen, synerginen ja vaikuttava käyttö. Nykyisen ohjelmakauden 8 % korvamerkintä (n. 90 M€ Suomessa) EAKR-varoista on taannut pitkäjänteisen tuen kaupunkikehittämiselle. Vastaava **korvamerkintä kestävälle kaupunkikehittämiselle tarvitaan myös 2028–2034 kaudella**. Lisäksi kasvusopimuksen tavoitteita voitaisiin tukea mm. kilpailukykyrahastosta, mikä osaltaan vahvistaisi ohjelmien välisiä synergioita.

Koheesio

Kuutoskaupungit yhtyvät vahvasti Suomen kantaan siinä, että vähenevät koheesiovarat täytyy käyttää entistä vaikuttavammin ja tuloksekkaammin ja kohdistaa toimiin, jotka lisäävät Suomen talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuutta. Kuutoskaupungit haluavat kuitenkin alleviivata aluekehitysvarojen merkitystä alueiden elinvoimaisuuden edistämisessä. Suomen kannassa korostetaan EU:n TKI-rahoituksen merkitystä elinvoiman ja kilpailukyvyn kannalta, mutta on huomioitava, että aluekehitysvarat ja Horisontti Eurooppa -rahoitus täydentävät toisiaan. Molempia tarvitaan, jotta luodaan vahva perusta osaamiselle, huippututkimukselle sekä uusille innovaatioille.

NRP-suunnitelmien erityistavoitteisiin (artikla 3) liittyen kuutoskaupungit korostavat, että jokaisella jäsenmaalla tulisi olla vapaus valita, mitä erityistavoitteita suunnitelmassa toteutetaan. Näin vähennetään riskiä pienten varojen pirstaloitumisesta. Valtaosalla NRP-suunnitelman erityistavoitteista on kaupunkikytkös, mikä korostaa tarvetta kaupunkien vahvaan osallistumiseen suunnitelman laatimiseen. Erityisesti **kestävän vaurauden** (mm. ilmasto ja ympäristö, liikenneinfra, digitalisaatio, vetovoima) **ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden** (mm. työllisyys, elinikäinen oppiminen, sosiaalinen osallisuus) **alatavoitteet kuuluvat kaupunkien toimivaltaan** ja ovat kestävän kaupunkikehityksen kannalta keskeisiä. Näihin tavoitteisiin tulee osoittaa riittävät varat.

Komissio ehdottaa NRP-suunnitelmiin 43 % korvamerkintää ilmasto- ja ympäristömenoihin sekä 14 % korvamerkintää sosiaaliseen osallisuuteen. Kuutoskaupungit tukevat näitä korvamerkintöjä. Kaupungit ovat etulinjassa niin ilmasto- ja luontotyössä kuin myös segregaation, syrjäytymisen, kotoutumisen ja työllistymisen ratkaisemisessa.

Otsake 2:
Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen Horisontti Eurooppa -puiteohjelman

Kuutoskaupungit tukevat E-kirjeen kantaa kilpailukykyrahoituksen kasvattamisesta. Samoin Suomen TKI-toimijoille kriittisen tärkeän Horisontti Eurooppa -ohjelman budjettikorotuksesta tulee pitää kiinni. Kuutoskaupungit tukevat myös näkemystä siitä, että puiteohjelman tulee säilyä kilpailuperustaisena sekä korkeaan laatuun perustuvana. Lisäksi komission esittämät neljä politiikkaikkunaa (puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen; terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous; digitaalinen johtoasema; resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus) ovat suurten kaupunkien näkökulmasta erittäin kannatettavia.

Kuutoskaupungit haluavat erityisesti painottaa kaupunkien roolia keskeisinä innovaatiotoimijoina. Kaupungit toimivat kokeiluympäristöinä ja kehittävät uusia ratkaisuja yritysten kanssa, rakentavat laajempia ekosysteemejä ja tuovat eri toimijoita yhteen. Kaupungeilla on keskeinen rooli mm. vähähiilisyyden, kiertotalouden, energiatehokkuuden, digitalisaation sekä resilienssin ja kokonaisturvallisuuden edistämisessä. Kuutoskaupungit ovat hyödyntäneet Horisontti Eurooppa -ohjelmaa monissa kaupunkikehityshankkeissaan, mikä osaltaan on vahvistanut Suomen kokonaissaantia ohjelmasta.

Kaupungeille tuleekin taata pääsy kaikkiin uuden kilpailukykyrahaston alaisiin instrumentteihin. Tämän lisäksi **kaupungit tulee huomioida rahaston ohjausrakenteissa** ja tarkempien painopisteiden määrittelyssä, jotta varmistetaan synergia kilpailukykypolitiikan sekä alue- ja kaupunkipolitiikan välillä.

Kuutoskaupungit pitävät valitettavana luontotoimia tukevan LIFE-ohjelman loppumista ja vaativat, että **kaupunkien vaikuttavalle ilmasto- ja ympäristötyölle on taattava riittävä rahoitus** osana kilpailukykyrahastoa. Ilman kaupunkien ponnistuksia ei EU-maiden yhdessä asettamia ilmasto- ja ympäristötavoitteita saavuteta.

Komission esityksessä Horisontti Eurooppa -ohjelman alaisten missioiden rahoitus on taattu vuoteen 2030 saakka. Kaupunkien kokemukset missioista ja erityisesti ilmastoneutraalit ja älykkäät kaupungit -missiosta ovat erittäin myönteisiä. Mission puitteissa luotu ilmastokaupunkisopimus, missiorahoitus ja kumppanuudet yritysten sekä kansalaisten kanssa ovat olleet hyödyllisiä välineitä kaupunkien ilmastotyön edistämisessä. **EU-missioita tulee jatkaa ja laajentaa ratkomaan myös muita kaupunkien keskeisiä haasteita**, kuten eriarvoisuutta ja segregaatiota.

***Verkkojen Eurooppa -ohjelma (ml. sotilaallinen liikkuvuus*)**

Isojen kaupunkien saavutettavuus sekä toimivat kansalliset ja rajat ylittävät liikenneyhteydet vahvistavat kilpailukykyä, resilienssiä, ja kokonaisturvallisuutta**.** Tämän valossa on myönteistä, että komissio esittää liikenneinfrastruktuuria rahoittavan CEF-välineen budjetin kaksinkertaistamista. Suomen potentiaalisen saannon kannalta on kuitenkin erittäin huolestuttavaa, että esityksessä rahoitus kohdennetaan vain rajat ylittävien liikenneyhteyksien ja sotilaallisen liikkuvuuden tukemiseen.

Myös E-kirjeessä painotetaan erityisesti sotilaallisen liikkuvuuden ja liikenteen kaksikäyttöisyyden merkitystä Suomen kannalta. Näiden sinänsä tärkeiden tavoitteiden ohella **Suomen on myötävaikutettava siihen, että EU-rahoitusta on myös jatkossa mahdollista saada strategisesti merkittäviin TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansallisiin liikennehankkeisiin sekä TEN-T-kaupunkisolmuihin.** Suomi on liikenteen suhteen saari ja on suuri vaara, että etäisyys muuhun Eurooppaan kasvaa entisestään, mikäli emme yhteistyössä pysty varmistamaan EU:n merkittävien liikenneinvestointien kohdistumista Suomeen. Sujuvat liikenneyhteydet niin keskeisissä kaupunkisolmuissa kuin niiden välillä ovat Suomen saavutettavuuden, kilpailukyvyn, huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta elinehto.

Erasmus+ -ohjelma

Osaaminen ja osaajat ovat kaupunkien keskeinen strateginen resurssi. Kuutoskaupungit kannattavat Erasmus+ -ohjelman kokonaisrahoituksen kasvattamista ja soveltamisalan laajentamista. Ohjelman painotukset perustaitojen ja oppimistulosten parantamiseen sekä inklusiivisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamiseen taustaan ja sosioekonomiseen asemaan katsomatta vastaavat kuutoskaupunkien tavoitteita purkaa alueellista eriytymistä.

Erasmus+ -ohjelma on tärkeä väline myös osaamisen ja tulevaisuuden taitojen kehittämisessä. Suomen kaltaisissa jäsenmaissa, joissa kaupungit vastaavat merkittävästä osasta koulutuksen järjestämistä, Erasmus+ -budjetti tulee kohdentaa oppijoiden todellisen määrän ja koulujärjestelmän rakenteen mukaisesti. Ilman tällaista linjausta on olemassa riski, että suurten tarpeiden alueet jäävät järjestelmällisesti alirahoitetuiksi ja julkisten koulutuspalvelujen kyky osallistua ohjelmaan täysimääräisesti heikkenee.